

onomoustheou.org

Παράρτημα 5a: Το Σάββατο και η Ημέρα Εκκλησιασμού — Δύο Διαφορετικά Πράγματα

Αυτή η σελίδα είναι μέρος της σειράς για την 4η εντολή: Το Σάββατο:

1. [Παράρτημα 5a: Το Σάββατο και η Ημέρα Εκκλησιασμού — Δύο Διαφορετικά Πράγματα](#) (Τρέχουσα σελίδα).
2. [Παράρτημα 5b: Πώς να Τηρείτε το Σάββατο στη Σύγχρονη Εποχή](#)
3. [Παράρτημα 5c: Εφαρμογή των Αρχών του Σαββάτου στην Καθημερινή Ζωή](#)
4. [Παράρτημα 5d: Τροφή το Σάββατο — Πρακτική Καθοδήγηση](#)
5. [Παράρτημα 5e: Μετακίνηση το Σάββατο](#)
6. [Παράρτημα 5f: Τεχνολογία και Ψυχαγωγία το Σάββατο](#)
7. [Παράρτημα 5g: Εργασία και το Σάββατο — Πλοήγηση στις Προκλήσεις του Πραγματικού Κόσμου](#)

ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΗΜΕΡΑ ΓΙΑ ΝΑ ΠΑΕΙ ΚΑΝΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ;

ΚΑΜΙΑ ΕΝΤΟΛΗ ΓΙΑ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ ΗΜΕΡΑ ΛΑΤΡΕΙΑΣ

Ας ξεκινήσουμε αυτή τη μελέτη πηγαίνοντας κατευθείαν στην ουσία: δεν υπάρχει καμία εντολή από τον Θεό που να προσδιορίζει ποια ημέρα πρέπει να πηγαίνει ο Χριστιανός στην εκκλησία, αλλά υπάρχει εντολή που καθορίζει ποια ημέρα πρέπει να αναπαύεται.

Ο Χριστιανός μπορεί να είναι Πεντηκοστιανός, Βαπτιστής, Καθολικός, Προτεστάντης ή οποιουδήποτε άλλου δόγματος, και μπορεί να παρακολουθεί λατρεία και μελέτες της Αγίας Γραφής την Κυριακή ή οποιαδήποτε άλλη ημέρα — αλλά αυτό δεν τον απαλλάσσει από την υποχρέωση να αναπαύεται την ημέρα που όρισε ο Θεός: την έβδομη ημέρα.

Η ΛΑΤΡΕΙΑ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΓΙΝΕΤΑΙ ΟΠΟΙΑΔΗΠΟΤΕ ΗΜΕΡΑ

Ο Θεός δεν όρισε ποτέ ποια ημέρα θα πρέπει να Τον λατρεύουν τα παιδιά Του εδώ στη γη: ούτε Σάββατο, ούτε Κυριακή, ούτε Δευτέρα, Τρίτη κ.λπ.

Οποιαδήποτε ημέρα θελήσει ο Χριστιανός να λατρέψει τον Θεό με τις προσευχές, τους ύμνους και τη μελέτη του, μπορεί να το κάνει — είτε μόνος, είτε με την οικογένειά του, είτε σε σύναξη. Η ημέρα που συναθροίζεται με τα αδέρφια του για να λατρέψουν τον Θεό δεν έχει καμία σχέση με την τέταρτη εντολή και δεν σχετίζεται με καμία άλλη εντολή που δόθηκε από τον Θεό Πατέρα, τον Υιό και το Άγιο Πνεύμα.

Η ΕΝΤΟΛΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΒΔΟΜΗ ΗΜΕΡΑ

Η ΑΝΑΠΑΥΣΗ, ΟΧΙ Η ΛΑΤΡΕΙΑ, ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΣΗΜΕΙΟ

Αν ο Θεός ήθελε πραγματικά τα παιδιά Του να πηγαίνουν στη [σκηνή του μαρτυρίου](#), στον [ναό](#) ή στην εκκλησία το Σάββατο (ή την Κυριακή), θα είχε αναφέρει αυτό το σημαντικό στοιχείο στην εντολή.

Αλλά, όπως θα δούμε παρακάτω, αυτό δεν συνέβη ποτέ. Η εντολή λέει μόνο ότι δεν πρέπει να εργαζόμαστε ούτε να αναγκάζουμε κανέναν — ούτε καν τα ζώα — να εργάζονται την ημέρα που ο Θεός αγίασε.

ΓΙΑ ΠΟΙΟΝ ΛΟΓΟ Ο ΘΕΟΣ ΞΕΧΩΡΙΣΕ ΤΗΝ ΕΒΔΟΜΗ ΗΜΕΡΑ;

Ο Θεός αναφέρει το Σάββατο ως ιερή ημέρα (ξεχωριστή, αφιερωμένη) σε πολλά σημεία της Αγίας Γραφής, ξεκινώντας από την εβδομάδα της δημιουργίας: «Και ολοκλήρωσε ο Θεός την έκτη ημέρα το έργο που έκανε και αναπαύθηκε [εβρ. [שבת](#) (Shabbat) ρ. παύω, αναπαύομαι, σταματώ] την έβδομη ημέρα από κάθε έργο που είχε κάνει. Και ευλόγησε ο Θεός την έβδομη ημέρα και την αγίασε [εβρ. [קדש](#) (kadosh) επίθ. άγιος, αφιερωμένος, ξεχωρισμένος], επειδή σε αυτήν αναπαύθηκε από όλα τα έργα που είχε δημιουργήσει και εκτελέσει» ([Γένεση 2:2-3](#)).

Σε αυτή την πρώτη αναφορά στο Σάββατο, ο Θεός θέτει το θεμέλιο της εντολής που αργότερα θα μας έδινε με περισσότερες λεπτομέρειες, δηλαδή:

1. Ο Δημιουργός ξεχώρισε αυτή την ημέρα από τις έξι που προηγήθηκαν (Κυριακή, Δευτέρα, Τρίτη κ.λπ.).
2. Αναπαύθηκε αυτή την ημέρα. Ξέρουμε, φυσικά, ότι ο Δημιουργός δεν έχει ανάγκη ανάπαυσης, αφού ο Θεός είναι Πνεύμα ([Ιωάννης 4:24](#)). Όμως χρησιμοποίησε αυτή την ανθρώπινη έκφραση, γνωστή στη θεολογία ως ανθρωπομορφισμός, για να μας διδάξει τι περιμένει να κάνουν τα παιδιά Του εδώ στη γη την έβδομη ημέρα: να αναπαύονται — στα εβραϊκά, Shabbat.

ΤΟ ΣΑΒΒΑΤΟ ΚΑΙ Η ΑΜΑΡΤΙΑ

Το γεγονός ότι ο αγιασμός (ή ο διαχωρισμός) της έβδομης ημέρας από τις υπόλοιπες έγινε τόσο νωρίς στην ανθρώπινη ιστορία είναι σημαντικό, επειδή δείχνει ξεκάθαρα ότι η επιθυμία του Δημιουργού να αναπαυόμαστε συγκεκριμένα αυτή την ημέρα δεν σχετίζεται με την αμαρτία, αφού η αμαρτία δεν υπήρχε ακόμη στη γη. Αυτό δηλώνει ότι στον ουρανό και στη νέα γη θα συνεχίσουμε να αναπαυόμαστε την έβδομη ημέρα.

ΤΟ ΣΑΒΒΑΤΟ ΚΑΙ Ο ΙΟΥΔΑΪΣΜΟΣ

Παρατηρούμε επίσης ότι αυτό δεν είναι παράδοση του Ιουδαϊσμού, αφού ο Αβραάμ, ο οποίος είναι ο πρόγονος των Ιουδαίων, εμφανίστηκε αρκετούς αιώνες αργότερα. Αντιθέτως, πρόκειται για μια πράξη του Θεού ώστε να δείξει στα αληθινά Του παιδιά στη γη τη δική Του συμπεριφορά αυτή την ημέρα, για να Τον μιμηθούμε, όπως έκανε και ο Ιησούς: «*Αληθώς, αληθώς σας λέγω, ο Υιός δεν μπορεί να κάνει τίποτα από μόνος Του, παρά μόνο ό,τι βλέπει να κάνει ο Πατέρας· επειδή ό,τι κάνει εκείνος, το ίδιο κάνει και ο Υιός*» ([Ιωάννης 5:19](#)).

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΕΤΑΡΤΗ ΕΝΤΟΛΗ

Η ΕΒΔΟΜΗ ΗΜΕΡΑ ΣΤΗ ΓΕΝΕΣΗ

Αυτή είναι η αναφορά στη Γένεση, η οποία δείχνει με απόλυτη σαφήνεια ότι ο Δημιουργός ξεχώρισε την έβδομη ημέρα από όλες τις άλλες και ότι είναι ημέρα ανάπαυσης.

Μέχρι αυτό το σημείο της Αγίας Γραφής, ο Κύριος δεν είχε πει συγκεκριμένα τι θα έπρεπε να κάνει ο άνθρωπος — ο οποίος δημιουργήθηκε την προηγούμενη ημέρα — την έβδομη ημέρα. Μόνο όταν ο εκλεκτός λαός ξεκίνησε το ταξίδι του προς τη γη της επαγγελίας, ο Θεός τους έδωσε λεπτομερείς οδηγίες σχετικά με την έβδομη ημέρα.

Μετά από 400 χρόνια δουλείας σε μια παγανιστική χώρα, ο εκλεκτός λαός χρειαζόταν διευκρινίσεις για το Σάββατο. Και αυτό ακριβώς έγραψε ο Ίδιος ο Θεός σε πλάκες από πέτρα, ώστε να είναι ξεκάθαρο σε όλους ότι οι εντολές αυτές δεν προήλθαν από άνθρωπο, αλλά από τον ίδιο τον Θεό.

ΟΛΟΚΛΗΡΗ Η ΤΕΤΑΡΤΗ ΕΝΤΟΛΗ

Ας δούμε τι έγραψε ο Θεός για την έβδομη ημέρα, ολόκληρη:

«*Να θυμάσαι την ημέρα του Σαββάτου [εβρ. שבת (Shabbat) ρ. παύω, αναπαύομαι, σταματώ], για να την αγιάζεις [εβρ. קדש (kadesh) ρ. αγιάζω, αφιερώνω]. Έξι ημέρες να εργάζεσαι και να κάνεις όλα σου τα έργα [εβρ. מלאכה (m'la'la) ουσ. εργασία, επάγγελμα]· αλλά την έβδομη ημέρα [εβρ. שבת (shabbat) ρ. ανάπαυση] είναι ανάπαυση προς τον Κύριο τον Θεό σου. Σε αυτήν να μην κάνεις κανένα*

έργο, ούτε εσύ, ούτε ο γιος σου, ούτε η κόρη σου, ούτε ο δούλος σου, ούτε η δούλη σου, ούτε το κτήνος σου, ούτε ο ξένος που βρίσκεται μέσα στις πύλες σου. Επειδή σε έξι ημέρες έκανε ο Κύριος τον ουρανό και τη γη, τη θάλασσα και όλα όσα υπάρχουν σε αυτά, και αναπαύθηκε την έβδομη ημέρα· γι' αυτό ο Κύριος ευλόγησε την ημέρα του Σαββάτου και την αγίασε» ([Εξοδος 20:8-11](#)).

ΓΙΑΤΙ Η ΕΝΤΟΛΗ ΞΕΚΙΝΑ ΜΕ ΤΟ ΡΗΜΑ «ΝΑ ΘΥΜΑΣΑΙ»;

ΜΙΑ ΥΠΕΝΘΥΜΙΣΗ ΓΙΑ ΜΙΑ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Το γεγονός ότι ο Θεός ξεκινά την εντολή με το ρήμα «να θυμάσαι» [εβρ. [זָכַר](#) (zakar) ρ. θυμάμαι, ανακαλώ] δείχνει ότι η ανάπαυση την έβδομη ημέρα δεν ήταν κάτι καινούργιο για τον λαό Του.

Λόγω της κατάστασης δουλείας στην Αίγυπτο, δεν μπορούσαν να την τηρούν συχνά ή με τον σωστό τρόπο. Επίσης, αξίζει να σημειωθεί ότι αυτή είναι με διαφορά η πιο λεπτομερής από τις Δέκα Εντολές, καταλαμβάνοντας το ένα τρίτο των εδαφίων που είναι αφιερωμένα στις εντολές.

Η ΕΜΦΑΣΗ ΤΗΣ ΕΝΤΟΛΗΣ

Θα μπορούσαμε να μιλήσουμε εκτενώς για αυτό το απόσπασμα στην Έξοδο, αλλά θέλω να επικεντρωθούμε στον σκοπό αυτής της μελέτης: να δείξουμε ότι ο Κύριος δεν αναφέρει τίποτα στην τέταρτη εντολή σχετικά με το να Τον λατρεύουμε, να συναθροιζόμαστε σε έναν χώρο για να ψάλλουμε, να προσευχηθούμε ή να μελετήσουμε τη Γραφή.

Αντιθέτως, αυτό που τόνισε είναι ότι πρέπει να θυμόμαστε ότι αυτή είναι η ημέρα — η έβδομη — που Εκείνος αγίασε και ξεχώρισε ως ημέρα ανάπαυσης.

Η ΑΝΑΠΑΥΣΗ ΕΙΝΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ

Η εντολή του Θεού να αναπαυόμαστε την έβδομη ημέρα είναι τόσο σοβαρή, ώστε επεκτείνει την εφαρμογή της εντολής και στους επισκέπτες μας (ξένους), στους υπαλλήλους μας (δούλους), ακόμη και στα ζώα, δείχνοντας ξεκάθαρα ότι καμία κοσμική εργασία δεν επιτρέπεται αυτή την ημέρα.

ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΘΕΟΥ, ΟΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΑΞΕΙΣ ΑΓΑΠΗΣ ΤΟ ΣΑΒΒΑΤΟ

ΟΙ ΔΙΔΑΧΕΣ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΓΙΑ ΤΟ ΣΑΒΒΑΤΟ

Όταν ήταν ανάμεσά μας, ο Ιησούς ξεκαθάρισε ότι πράξεις που σχετίζονται με το έργο του Θεού στη γη ([Ιωάννης 5:17](#)), βασικές ανθρώπινες ανάγκες όπως το φαγητό ([Ματθαίος 12:1](#)), και πράξεις καλοσύνης προς τους άλλους ([Ιωάννης 7:23](#)), μπορούν και πρέπει να γίνονται την έβδομη ημέρα χωρίς να παραβιάζεται η τέταρτη εντολή.

ΑΝΑΠΑΥΣΗ ΚΑΙ ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ ΣΤΟΝ ΘΕΟ

Την έβδομη ημέρα, το παιδί του Θεού αναπαύεται από τα έργα του, μιμούμενο έτσι τον Πατέρα του στον ουρανό. Λατρεύει επίσης τον Θεό και ευφραίνεται στον νόμο Του, όχι μόνο την έβδομη ημέρα, αλλά κάθε ημέρα της εβδομάδας.

Το παιδί του Θεού αγαπά και χαίρεται να υπακούει σε όσα του έχει διδάξει ο Πατέρας:
«Μακάριος ο άνθρωπος που δεν περπατά στη βουλή των ασεβών, ούτε στέκεται στην οδό των αμαρτωλών, ούτε κάθεται στην καθέδρα των χλευαστών. Αλλά στον νόμο του Κυρίου είναι η ευχαρίστησή του, και στον νόμο Του μελετά ημέρα και νύχτα» ([Ψαλμός 1:1-2](#)· βλ. επίσης: [Ψαλμός 40:8](#)· [112:1](#)· [119:11](#)· [119:35](#)· [119:48](#)· [119:72](#)· [119:92](#)· [Ιώβ 23:12](#)· [Ιερεμίας 15:16](#)· [Λουκάς 2:37](#)· [Α΄ Ιωάννη 5:3](#)).

Η ΥΠΟΣΧΕΣΗ ΣΤΟΝ ΗΣΑΪΑ 58:13-14

Ο Θεός χρησιμοποίησε τον προφήτη Ησαΐα ως εκπρόσωπό Του για να δώσει μία από τις πιο όμορφες υποσχέσεις της Αγίας Γραφής προς όσους υπακούν τηρώντας το Σάββατο ως ημέρα ανάπαυσης:

«Εάν απομακρύνεις το πόδι σου από το Σάββατο, από το να κάνεις το θέλημά σου την άγια ημέρα μου· αν ονομάσεις το Σάββατο ευφρόσυνο, άγιο και ένδοξο του Κυρίου· και τον τιμάς, χωρίς να ακολουθείς τους δικούς σου δρόμους, ούτε να επιδιώκεις το θέλημά σου, ούτε να λες μάταια λόγια· τότε θα ευφρανθείς στον Κύριο, και θα σε ανεβάσω στα ύψη της γης, και θα σε θρέψω με την κληρονομιά του πατέρα σου Ιακώβ· επειδή το στόμα του Κυρίου ελάλησε» ([Ησαΐας 58:13-14](#)).

ΟΙ ΕΥΛΟΓΙΕΣ ΤΟΥ ΣΑΒΒΑΤΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΕΘΝΙΚΟΥΣ

ΟΙ ΕΘΝΙΚΟΙ ΚΑΙ Η ΕΒΔΟΜΗ ΗΜΕΡΑ

Μια ιδιαίτερη, όμορφη υπόσχεση που συνδέεται με την έβδομη ημέρα έχει δοθεί σε όσους αναζητούν τις ευλογίες του Θεού. Στον ίδιο προφήτη, ο Κύριος προχώρησε ακόμη παραπέρα, δείχνοντας ότι οι ευλογίες του Σαββάτου δεν περιορίζονται στους Ιουδαίους.

Η ΥΠΟΣΧΕΣΗ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΘΝΙΚΟΥΣ ΠΟΥ ΤΗΡΟΥΝ ΤΟ ΣΑΒΒΑΤΟ

«Και τους **εθνικούς** [גֵּוִי nġikhār (ξένοι, αλλογενείς, μη Ιουδαίοι)] που προσκολλώνται στον Κύριο για να Τον υπηρετούν, για να αγαπούν το όνομα του Κυρίου και να είναι δούλοι Του — όλους εκείνους που **τηρούν το Σάββατο** χωρίς να το βεβηλώνουν και **κρατούν τη διαθήκη Μου** — αυτούς θα τους φέρω στο άγιο βουνό Μου και θα τους γεμίσω χαρά στον οίκο της προσευχής Μου· τα ολοκαυτώματα και οι θυσίες τους θα γίνουν δεκτά πάνω στο θυσιαστήριό Μου· διότι ο οίκος Μου θα ονομάζεται οίκος προσευχής για όλους τους λαούς» ([Ησαΐας 56:6-7](#)).

ΤΟ ΣΑΒΒΑΤΟ ΚΑΙ ΟΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΑΝΑΠΑΥΣΗ ΤΗΝ ΕΒΔΟΜΗ ΗΜΕΡΑ

Ο υπάκουος Χριστιανός, είτε είναι Μεσσιανικός Ιουδαίος είτε εθνικός, αναπαύεται την έβδομη ημέρα, επειδή αυτή — και καμία άλλη — είναι η ημέρα που ο Κύριος όρισε για ανάπαυση.

Αν θέλεις να συναναστραφείς με τον Θεό σου μαζί με άλλους ή να Τον λατρέψεις με τα αδέλφια σου στον Χριστό, μπορείς να το κάνεις οποτεδήποτε υπάρχει η ευκαιρία, κάτι που συνήθως συμβαίνει τις Κυριακές, καθώς και τις Τετάρτες ή Πέμπτες, όταν πολλές εκκλησίες έχουν λειτουργίες προσευχής, διδασχής, θεραπείας και άλλες δραστηριότητες.

ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΣΤΗ ΣΥΝΑΓΩΓΗ ΤΟ ΣΑΒΒΑΤΟ

Tanto οι Ιουδαίοι της βιβλικής εποχής όσο και οι σημερινοί Ορθόδοξοι Ιουδαίοι παρευρίσκονται στις συναγωγές τα Σάββατα επειδή αυτό είναι προφανώς πιο βολικό, αφού δεν εργάζονται εκείνη την ημέρα, υπακούοντας στην τέταρτη εντολή.

Ο ΙΗΣΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟ ΣΑΒΒΑΤΟ

Η ΤΑΚΤΙΚΗ ΤΟΥ ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΣΤΟΝ ΝΑΟ

Ο ίδιος ο Ιησούς παρευρισκόταν τακτικά στον ναό τα Σάββατα, αλλά σε καμία περίπτωση δεν υπαινίχθηκε ότι πήγαινε στον ναό την έβδομη ημέρα επειδή αυτό αποτελούσε μέρος της τέταρτης εντολής — γιατί απλώς δεν είναι.

Ο ΙΗΣΟΥΣ ΕΡΓΑΖΟΤΑΝ ΓΙΑ ΤΗ ΣΩΤΗΡΙΑ ΤΩΝ ΨΥΧΩΝ ΤΟ ΣΑΒΒΑΤΟ

Ο Ιησούς ήταν δραστήριος και τις επτά ημέρες της εβδομάδας, επιτελώντας το έργο του Πατέρα Του: «Το φαγητό μου», είπε ο Ιησούς, «είναι να κάνω το θέλημα Εκείνου που με έστειλε και να τελειώσω το έργο Του» ([Ιωάννης 4:34](#)).

Και επίσης:

«Ο Πατέρας μου εργάζεται μέχρι τώρα, και εγώ εργάζομαι» ([Ιωάννης 5:17](#)).

Το Σάββατο, συχνά έβρισκε τον μεγαλύτερο αριθμό ανθρώπων στον ναό που είχαν ανάγκη να ακούσουν το μήνυμα της Βασιλείας:

«Ήρθε στη Ναζαρέτ, όπου είχε μεγαλώσει, και την ημέρα του Σαββάτου μπήκε στη συναγωγή, όπως συνήθιζε. Και σηκώθηκε να διαβάσει» ([Λουκάς 4:16](#)).

Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΜΕΣΩ ΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΟΣ

Ο αληθινός μαθητής του Χριστού διαμορφώνει τη ζωή του σε κάθε τομέα κατά το πρότυπο Εκείνου. Ο Ιησούς ξεκαθάρισε ότι, αν Τον αγαπάμε, θα υπακούσουμε στον Πατέρα και στον Υιό. Αυτό δεν είναι απαίτηση για τους αδύναμους, αλλά για όσους έχουν τα μάτια τους στραμμένα στη Βασιλεία του Θεού και είναι έτοιμοι να κάνουν ό,τι χρειάζεται για να κερδίσουν την αιώνια ζωή. Ακόμα κι αν προκαλέσει αντίσταση από φίλους, εκκλησία ή οικογένεια.

Η εντολή για τα [μαλλιά και τη γενειάδα](#), τα [tzitzit](#) (κρόσσια, λωρίδες, υπενθυμίσεις), τη [περιτομή](#), το [Σάββατο](#) και τις απαγορευμένες τροφές, αγνοούνται σχεδόν από το σύνολο του χριστιανικού κόσμου. Και αυτοί που αρνούνται να ακολουθήσουν το πλήθος θα διωχθούν σίγουρα, όπως μας προειδοποίησε ο Ιησούς. Η υπακοή στον Θεό απαιτεί θάρρος — αλλά η ανταμοιβή είναι η αιωνιότητα.